

ske konsekvenser, hvor stor en begrænsning der ønskes gennemført. Endelig er der grund til at være opmærksom på, at miljøeffekten af reduceret kunstgødningsforbrug er mindre, jo mere udbredt anvendelsen af efterafgrøder (grønne marker) er.

Styringsmuligheder vedrørende landbruget

Det er fastslået, at det ikke er muligt at etablere målinger af kvælstofudvaskning fra hver enkelt landbrugsejendom. Derfor må indsatsen centreres om gødningsanvendelsen, uanset at der ikke er en fast sammenhæng mellem gødningsforbrug og forureningsbidrag gældende for hver enkelt ejendom. Det er ikke på konferencen blevet afdækket, om det er muligt at gennemføre differentierede foranstaltninger overfor landbruget, der helt eller delvis tager hensyn til disse forskelle. Er dette ikke tilfældet, vil der også her være forskel på forholdet mellem effekt og omkostning fra bedrift til bedrift.

Konferencen har kun kort berørt, hvilke krav og/eller tilskyndelser der skal til for at opnå bedre udnyttelse af husdyrgødning og etablering af grønne marker. Derimod har forskellige metoder til påvirkning af kunstgødningsforbruget været omtalt. Eksperterne har peget på tre principielt forskellige muligheder.

- 1) En afgift, der gør det økonomisk fordelagtigt for landbruget at sænke forbruget af kunstgødning. Det er skønnet, at en afgift på ca. 100 pct. (5-6 kr./kg) vil reducere gødningsforbruget med omkring 15 pct., men dette tal er noget usikkert. Udover indkomstnedgangen på 100-200 mill. kr. fra produktionsfaldet er det skønnet, at en afgift på ca. 100 pct. vil medføre, at landbrugets indtægter reduceres med omkring 1,5 mia. kr. Det er muligt at kompensere landbruget helt eller delvis for indkomstnedgangen, men da det er ubetinget nødvendigt, at compensationen er uafhængig af kunstgødningsforbruget, vil det aldrig være muligt at sikre samme kompensationsgrad for alle landbrug.
- 2) En rationeringsordning, der fastlægger det tilladte forbrug for hver ejendom. Herved bliver der alene tale om en indkomstnedgang fra den lavere produktion. Imidlertid er det usikkert, hvor stor produktions-

og indkomstnedgangen bliver, mens kunstgødningsforbruget til gengæld er bestemt med sikkerhed.

Det har væsentlig betydning for begrænsning af indkomstnedgangen, at rationeringskortene (gødningstilladelserne) frit kan handles landmændene imellem, hvorimod dette er uden betydning for det samlede forbrug.

- 3) En kombination af gødningstilladelser og afgifter, hvor det enkelte landbrug får tildelt en afgiftsfri kvote med mulighed for at supplere med afgiftsbelagt gødning. En sådan ordning har samme virkning som en afgift bortset fra provenuets størrelse, hvilket kan være af betydning for udformning af en eventuel kompensationsordning.

Alle disse ordninger er i overensstemmelse med princippet om, at forureneren betaler i den forstand, at landbrugserhvervet påføres en indkomstnedgang, der er forårsaget af den produktionsnedgang, der er en nødvendig konsekvens af et lavere forbrug af kunstgødning. Hvis der ikke kan differentieres mellem landbrugerne indbyrdes afhængig af disses individuelle forureningsbidrag, gælder princippet om, at forureneren betaler for erhvervet som helhed, men ikke for hver enkelt landbrug. En eventuel compensation er, forudsat at den udformes, så gødningsforbruget ikke påvirkes, primært et spørgsmål om indkomstfordelingen i samfundet - dog kan det ikke udelukkes, at der også vil være en virkning på landbrugsproduktionen især på kort sigt.

Forskning på området

Konferencen har været omgærdet af en betydelig usikkerhed om en række sammenhænge, faktorer og mængdeangivelser. De indgreb, der kan gennemføres til forbedring af miljøet, er behæftet med betydelig usikkerhed på grund af manglende viden.

En del af manglen på viden skyldes de meget udviklede sammenhænge. Der er spørgsmål, forskningen ikke kan svare på, fordi disse spørgsmål (endnu) er for svære. Men vort vidensgrundlag må og kan på kort sigt forbedres betydeligt. Der er behov for bedre målemetoder og for målinger på målestationer på land og i havet. Der er behov for målinger gennem længere årrækker. Der